

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

МЕЛЬНИЧУК РОМАН ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.951

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ
РИЗИКАМ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Пелагеша Олександр Григорович,
Національна поліція України,
Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування,
головний спеціаліст

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Журавльов Дмитро Володимирович,
Офіс Президента України,
керівник управління з питань помилування Департаменту з питань громадянства,
помилування, державних нагород

кандидат юридичних наук, старший дослідник
Куркова Ксенія Миколаївна,
громадська організація «Академія адміністративно-правових наук»,
провідний науковий співробітник

Захист відбудеться 06 травня 2021 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх
справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 05 квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На різних етапах свого розвитку державності абсолютна більшість демократичних країн світу тісно зустрічалися з проявами корупції. Лише суттєві довготривалі реформи публічного сектору, у поєднанні з одночасним підвищенням базових соціально-економічних показників і належна інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення, дозволили владним інституціям забезпечити досить високий рівень публічного управління. Натомість, корупційні правопорушення нікуди не зникли з переліку протиправних діянь, зокрема в ЄС, однак системне й ефективне функціонування відповідних національних запобіжних механізмів дала можливість контролювати ці процеси. Тому на сьогодні вказане негативне соціальне явище фактично не заважає сталому піднесенню держав і подальшій розбудові громадянського суспільства.

Наша країна тільки стає на вказаних шлях, адже в Україні боротьба з корупцією набула кардинально іншого специфічного окрасу. Толерантність населення до корупційних проявів, заангажовані та застарілі підходи в публічному управлінні, непрозорість перерозподілу бюджетних коштів й низка інших чинників зумовили недовіра багаторічних намагань з моменту проголошення незалежності поліпшити ситуацію з таких питань. Останніми роками під постійним мотиваційним натиском і за найбільшого сприяння окремих країн ЄС та інших міжнародних партнерів вітчизняні суб'єкти владних повноважень розробили та впровадили значний відповідних законодавчий масив, створили нову систему антикорупційних органів, зокрема правоохоронного спрямування.

Доводиться констатувати, що наведені вкрай важливі та очікувані кроки не дали довготривалого позитивного ефекту, оскільки подальший досвід реалізації сформованих антикорупційних програм засвідчив значну невідповідність взятих на себе вітчизняною владною вертикаллю зобов'язань у межах європейської інтеграції з реальною політичною діяльністю та правозастосовної практикою. Вказане відбилося у 117 місці України з 180 країн світу в Індексі сприйняття корупції–2020 Transparency International¹, а також у частковому виконанні окремих пунктів останніх рекомендацій цієї авторитетної неурядової міжнародної організації з питань боротьби з корупцією. Подібним характеризується виконання й низки інших рекомендацій провідних міжнародних інституцій за 2019–2020 рр., зокрема Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO), а також згідно зі Звітом про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік, підготовленого Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції за сприяння проекту ЄС «Association4U»², міжнародно-правові зобов'язання України щодо реалізації розділу III «Юстиція, свобода, безпека та права людини» цієї угоди виконано лише на 14 %.

Окреслене чітко вказує на той факт, що корупція є одним із найбільших негативних чинників у життя держави та суспільства, системно та широко проникає

¹ Індекс сприйняття корупції–2020 / Transparency International Ukraine. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/>.

² Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік / Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/ar-aa-implementation-2019-4.pdf>.

майже у всі щаблі вітчизняного публічного та приватного секторів, де виключення не становить й сфера реалізації правоохоронної функції держави. Так, Національна поліція України виступає одним із ключових державних органів щодо протидії злочинності, охороні прав і свобод людини та громадянина, підтриманню публічної безпеки і порядку. Широкий перелік владних повноважень вимагає посиленого державного та громадського контролю за його діяльністю, де провідне місце належить запобіганню корупційним ризикам. Адже, недобросовісність, конфлікт інтересів, зловживання правами і обов'язками з боку поліцейських, інших працівників органів (закладів, установ) поліції завдає шкоди авторитету поліції, сталій реалізації засад верховенства права та законності у суспільстві тощо.

Відповідно до результатів загальнодержавного соціологічного опитування «Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність», проведеного за сприяння Антикорупційної ініціативи ЄС в Україні (EUACI)³, на думку громадян, корупція є другою за значущістю суспільною проблемою після війни (69 % респондентів). Національна поліція України визнана однією із найкорумпованіших інституцій (4,08), де за відповідною шкалою 5 балів свідчить про тотальну поширеність. Більше того, частота корупційних практик при відносинах з правоохоронними органами за останній рік підвищилась – поліція (крім патрульної), СБУ, прокуратура (38,3% респондентів), патрульна поліція (26 % респондентів).

Сфера організації здійснення запобігання корупційним ризикам у діяльності державних органів і безпосередньо Національної поліції України з урахуванням положень чинного адміністративного законодавства останніми роками ставала предметом наукових пошуків низки вітчизняних вчених, серед яких: О. І. Безпалова, А. І. Берендєєва, В. М. Бесчастний, С. Г. Братель, Т. С. Гжибовська, Д. В. Гудков, Ю. В. Дмитрієв, О. В. Джафарова, Д. В. Журавльов, В. А. Завгородній, О. В. Клок, Ю. О. Коваленко, О. Л. Коліуш, М. О. Котелюх, К. М. Куркова, Т. В. Кустова, В. О. Луговий, О. П. Мусієнко, О. М. Олешко, О. А. Падалка, І. Д. Пастух, О. Г. Пелагеша, С. В. Погорелов, Є. Б. Приймак А. А. Приходько А. П. Рибінська, А. В. Танько, С. О. Шатрава, І. І. Яцків та ін.

Наведені науковці сприяли розвитку теоретико-правових і практичних засад у сфері реалізації державної антикорупційної політики, поліпшенню організаційно-правових підходів у боротьбі з корупцією в публічному управлінні, а також з'ясуванню основних причин і умов, які сприяли вчиненню корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, службовими особами. Проте, ґрунтовний аналіз їхніх робіт дозволяє зробити висновок, що питання запобігання корупційним ризикам у поліцейській діяльності висвітлено не у повній мірі. Основна увага приділена найбільш загальним або ж досить вузьким спрямуванням, а також фактично залишилися без розгляду особливості здійснення відповідної діяльності з урахуванням світових тенденцій у цій сфері на сучасному етапі розвитку державотворення в Україні.

З огляду на вищевикладене, виникнула нагальна необхідність у розробці раціональних шляхів покращення адміністративно-правових засад запобігання

³ Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність : результати соціологічного опитування (м. Київ, 15 трав. 2020 р.) / Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні (EUACI), Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://euaci.eu/ua/news/prezentaciya-doslidzhennya-korruptsiya-v-ua-2020>.

корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, спрямованих на підвищення ефективності функціонування структурних елементів юридичного механізму попередження, виявлення і протидії корупції, мінімізації корупціогенних чинників у системі поліції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами. Дисертація виконана відповідно до Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII, Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015, Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26.02.2016 № 68/2016, Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р, Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 № 576-р, Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р, Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106, а також відповідно до основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018-2020 рр. та Плану науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2020 рік. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29.10.2015 (протокол № 20).

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є формулювання поняття, з'ясування сутності, ознак і видів корупційних ризиків в діяльності Національної поліції України, визначення адміністративно-правового статусу владних суб'єктів і громадян при реалізації державної антикорупційної політики, характеристика змісту, завдань та функцій адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності, а також вироблення висновків, рекомендацій та пропозицій щодо розвитку законодавства України з урахуванням міжнародно-правових актів і закордонного досвіду у цій сфері.

Для досягнення вказаної мети необхідно виконати такі *задачі*:

- сформулювати поняття, визначити сутність, ознаки та види корупційних ризиків в поліцейській діяльності;
- розкрити особливості реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України у сфері запобігання корупції в системі поліції;
- охарактеризувати сучасне становище державної антикорупційної політики у сфері запобігання корупції в діяльності органів (закладів, установ) поліції;
- визначити адміністративно-правову базу з питань запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України;
- з'ясувати сутність адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України;

– окреслити адміністративно-правові засади взаємодії Національної поліції України з суб'єктами публічного і приватного сектору із запобігання корупційним ризикам в системі поліції;

– систематизувати міжнародно-правові акти та розглянути закордонний досвід у сфері запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності;

– запропонувати основні напрями удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в системі поліції.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері реалізації Національною поліцією України державної антикорупційної політики, пов'язаної з виявленням і мінімізацією причин і умов, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, службовими особами в системі поліції.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації утворюють загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження. *Діалектичний* метод, методи *аналізу, синтезу, дедукції, індукції, абстрагування і узагальнення* використовувалися для докладного здійснення теоретико-правової характеристики адміністративно-правового механізму запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України (розділи 1, 2). *Логіко-семантичний* метод, методи *аналізу й синтезу* дозволили сформулювати основні поняття та категорії (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3). За допомогою *функціонального і системно-структурного* методів з'ясовано адміністративно-правовий статус Національної поліції України та державних антикорупційних органів, розкрити особливості їхньої взаємодії між собою та з громадянами з питань запобігання корупції (підрозділи 1.2, 2.3). *Формально-догматичний і порівняльно-правовий* метод, методи *класифікації та документального аналізу* спрямовані на характеристику та систематизацію за блоками вітчизняних адміністративно-правових актів і відповідних міжнародних документів у сфері запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності, а також на розгляд закордонного досвіду за цим спрямуванням (підрозділи 2.1, 3.1). *Формально-юридичний* метод сприяв визначенню та обґрунтуванню основних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в системі поліції (підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дисертації становлять: узагальнена практика МВС України, центрального апарату, територіальних і міжтериторіальних органів Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (далі – САП) з питань запобігання корупційним ризикам у поліцейській діяльності; інформаційно-аналітичні та статистичні матеріали Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), МВС України, Національної поліції України, а також Ради Європи, Групи держав Ради Європи проти корупції (далі – GRECO), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ); результати соціологічного дослідження Антикорупційної ініціативи ЄС в Україні; законодавчі акти України, окремі юридичні документи Великобританії, Німеччини, США, Швеції.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень у сфері адміністративно-правового

регулювання запобігання корупційним ризикам у діяльності Національної поліції України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, основні з них такі:

вперше:

– сформульовано авторське поняття корупційних ризиків у діяльності Національної поліції України, яке виражає сукупність об'єктивно та суб'єктивно зумовлених причин і чинників у службовій діяльності поліцейських та інших працівників поліції, які сприяють створенню та розвитку обставин і ситуацій, що значно полегшують або уможлиблюють вчинення протиправних діянь корупційного характеру; класифіковано істотні умови, які мають найбільший вплив на процеси їхнього виникнення, на нормативно-правові, адміністративні, кадрові й фінансові та запропоновано розрізнити зовнішні і внутрішні корупційні ризики;

– розкрито сутність та властивості адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам у діяльності Національної поліції України, визначено професійно-етичний, фінансово-контрольний та кадровий-службовий напрям його здійснення, а також означено функції, серед яких: 1) профілактична функція; 2) регулятивна функція; 3) контрольна функція; 4) стимулювальна функція; 5) прогностична функція;

– з'ясовано зміст та особливості реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України у сфері запобігання корупційним ризикам у системі поліції на трьох рівнях, де перший програмно-цільовий рівень охоплює загальні аспекти забезпечення виконання відповідних приписів державної антикорупційної політики всією системою органів (закладів, установ) поліції; структурно-організаційний рівень – налагодження спільної діяльності відомчих структурних підрозділів, спеціалізованих на попередженні, виявленні та протидії корупційним діянням працівників поліції; функціонально-компетентнісний рівень – здійснення відповідної відокремленої антикорупційної діяльності уповноваженими структурними підрозділами із запобігання корупції;

удосконалено:

– розуміння сутності взаємодії Національної поліції України з іншими державними органами та населенням із запобігання корупційним ризикам в системі поліції, у першому випадку – через тактичний і стратегічний напрями, де заходи із виявлення, протидії й припинення корупційних проступків поєднується з кропіткою роботою щодо усунення підстав і умов для вчинення таких діянь та сприяння розвитку відповідної правової бази; взаємодія з громадянами охоплює два головні напрями, спрямовані на повну реалізацію суб'єктивних прав при контактуванні з поліцією, а також застосування передбаченого правового інструментарію з метою здійснення моніторингу та контролю за поліцейською діяльністю;

– систематизацію адміністративно-правових актів у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, що включає п'ять блоків, якими охоплено весь спектр юридичних документів (законодавчі, підзаконні, відомчі акти, накази і рішення НАЗК), спрямованих на налагодження ефективного механізму профілактики, виявлення, ідентифікації, оцінка та усунення (мінімізації) корупціогенних чинників у поліцейській діяльності, а також систематизацію міжнародно-правових актів з означеного спрямування за трьома блоками;

– обґрунтування доцільності розвитку в сучасних умовах зовнішнього та внутрішнього векторів удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, перший з яких стосується необхідності виконання міжнародно-правових зобов'язань України та інших відповідних домовленостей в окресленій сфері, другий – необхідність покращення вітчизняного законодавства з дотриманням положень державної антикорупційної стратегії та стратегії розвитку органів системи МВС України;

дістали подальшого розвитку:

– визначення структурних елементів механізму адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам у діяльності Національної поліції України, серед яких нормативно-правова складова (сукупність адміністративно-правових актів з питань запобігання корупції), інституційна складова (НАЗК, МВС України, Національна поліція України та інші державні органи, які реалізують державну антикорупційну політику в правоохоронній сфері), організаційно-процедурна складова (антикорупційні заходи і засоби, процедура вибору яких залежить від напрямів поліцейської діяльності);

– характеристика системи державних органів виконавчої влади, які взаємодіють з Національною поліцією України з питань запобігання корупційним ризикам у її діяльності, а також перелік форм такої взаємодії, де основний акцент зосереджено на обміні оперативною інформацією, розробці та реалізації спільних антикорупційних заходів планового та позапланового характеру;

– розкриття зарубіжного досвіду щодо адміністративно-правового регулювання запобігання корупційним ризикам у системі поліції з метою визначення найбільш прийнятних положень для вітчизняної правового поля.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження використовуються у:

– *правотворчості* – при підготовці експертно-аналітичних матеріалів для відповідних комітетів Верховної Ради України, з метою удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам у діяльності Національної поліції України (акт Інституту законодавства Верховної Ради України від 16 травня 2019 р. № 22/662-1-15);

– *правозастосовній діяльності* – для поліпшення дієвості функціонування Національної поліції України у сфері запобігання корупції;

– *освітньому процесі* – під час проведення занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право і процес», «Публічне адміністрування», «Контрольна діяльність публічної адміністрації», «Адміністративна реформа в Україні», «Сучасні аспекти адміністративного права», «Публічна служба» (акт Національної академії внутрішніх справ від 15 грудня 2020 р.);

– *науково-дослідній сфері* – для проведення наукових досліджень, спрямованих на розв'язання головних теоретико-методологічних проблем у сфері запобігання корупційним ризикам у поліцейській діяльності (довідка Науково-дослідного інституту публічного права від 17 грудня 2020 р. № 5/2/2-94).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації було оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (Київ, 7-8 грудня 2018 р.), «Актуальні

проблеми реформування системи законодавства України» (Запоріжжя, 25-26 січня 2019 р.), «Право як ефективний суспільний регулятор» (Львів, 15-16 лютого 2019 р.), «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (Запоріжжя, 24-25 липня 2020 р.), «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (Львів, 19-20 червня 2020 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 5 додатків на 48 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 259 сторінку, із них основного тексту 181 сторінка. Список використаних джерел складається із 229 найменувань, що знаходяться на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами й планами, мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію матеріалів дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правова характеристика з питань запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття, сутність та ознаки корупційних ризиків в діяльності Національної поліції України»* проаналізовано низку монографічних досліджень та наукових публікацій, окремі законодавчі акти, роз'яснення НАЗК та Міністерства юстиції України, пов'язаних з питаннями запобігання корупції у державі та суспільстві, на підставі чого сформульовано визначення поняття «корупційні ризики в діяльності Національної поліції України», розкрито їхні істотні особливості.

Вказано, що корупційні ризики у діяльності поліції мають найрізноманітніших характер, що притаманно для всієї сфери публічного управління. Небезпека вчинення корупційних проступків може бути пов'язана з багатьма чинниками, серед яких названо: нормативно-правові – недосконалість, нечіткість правових приписів, що регламентують поліцейську діяльність; адміністративні – наявність надмірних дискреційних повноважень; непрофесійність та недобросовісність посадових осіб органів (підрозділів) поліції; безконтрольність підлеглих з боку керівництва; видача необґрунтованих організаційно-розпорядчих документів тощо; кадрові – неякісний відбір кандидатів на посади в поліцію; надання неправомірної переваги при просуванні по службі, наявність конфліктів інтересів тощо; фінансові – нецільове та нераціональне використання бюджетних коштів, а також низка інших аспектів порушення функціонування фінансових механізмів. Підкреслено, що наведений перелік чинників є неповним, які охоплюють різні ланки професійної діяльності працівників поліції.

Обґрунтовано, що існують зовнішні та внутрішні корупційні ризики, де у першому випадку мова йде про недосконалість загальної системи організації діяльності правоохоронних органів, що зумовлює обставини для ймовірного вчинення корупційних правопорушень. Внутрішні ризики пов'язанні з відомчою

специфікою забезпечення організації діяльності Національної поліції України, коли працівники поліції потрапляють до ситуації чи обставин, за якої недобросовісні працівники мають значно більші можливості для реалізації власних приватних цілей на противагу державним інтересам. Одночасно виникають обставини, коли навіть добросовісні працівники постійно провокуються становищем, пов'язаним зі спрощеною можливістю реалізації корупційних проявів.

У підрозділі 1.2 «*Особливості реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України у сфері запобігання корупційним ризикам в системі поліції*» наголошено на тому, що сфера боротьби з корупційною делікатністю має певні відзнаки, що відбивається на реалізації правового статусу Національної поліції України, передбаченого нормами адміністративного законодавства. Наголошено, що загалом інституційна складова адміністративно-правового механізму запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності включає два базові ступені. Перший стосується внутрішньовідомчого запобігання корупційним ризикам відповідними підрозділами центрального органу управління (апарата) Національної поліції України, міжрегіональних територіальних органів поліції, головних управлінь поліції в областях і підпорядкованих державних установ. Другий ступінь включає сукупність державних антикорупційних органів, які у межах своїх повноважень формують та реалізують антикорупційну стратегію боротьби з корупцією в Україні, зокрема у сфері діяльності правоохоронних органів.

Розглянуто програмно-цільовий, структурно-організаційний і функціонально-компетентнісний рівні реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України у сфері запобігання корупційним ризикам у системі поліції. У цьому контексті з'ясовано права та обов'язки, особливості юридичної практики структурних підрозділів, спеціалізованих на попередженні, виявленні та протидії корупційним діям працівників поліції, серед яких Департамент внутрішньої безпеки та Управління запобігання корупції Національної поліції України. Посадові особи цих підрозділів наділені широким спектром адміністративно-правового інструментарію, що дає їм дієві важелі впливу на процеси запобігання корупційним правопорушенням. Ними реалізується низка функцій, окремі з яких передбачають у разі необхідності застосування примусових заходів з метою реалізації покладених на них завдань.

Окрема увага також звернута на правовий статус інших уповноважених структурних підрозділів із запобігання корупції, зокрема відділ запобігання корупції Департаменту патрульної поліції; сектори запобігання корупції Департаменту стратегічних розслідувань, Департаменту кіберполіції, Департаменту поліції охорони, Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України, а також відділи (сектори) запобігання корупції у структурі головних управлінь поліції в областях.

У підрозділі 1.3 «*Розвиток і сучасне становище державної політики у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України*» зауважено, що поняття державної антикорупційної політики та безпосередньо її складової – державної політики із запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, не визначено у чинному законодавстві, зокрема у Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні

(Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 рр.». Водночас цим законодавчим актом зауважено, що відповідно до Конвенції ООН проти корупції всі держави мають здійснювати ефективну скоординовану національну політику із запобігання та протидії корупції. Зазначені рекомендації надані Україні Групою держав проти корупції, Організацією економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) та експертами ЄС.

До системи суб'єктів формування та реалізації відповідної політики включено Національну раду з питань антикорупційної політики, Комітет Верховної Ради України з питань антикорупційної політики, НАЗК, МВС України та Національну поліцію України. Обґрунтовано, що положення державної антикорупційної політики прописуються в стратегічних планових документах, які мають силу законів з подальшим розкриттям у підзаконних актах для виконання конкретними органами публічної влади. У кінцевому підсумку, державна політика з питань запобігання корупційним ризикам у поліцейській діяльності транслюється у безперервному та логічному зв'язку з державною антикорупційною політикою України, а також на виконання національних стратегій розвитку демократизації країни.

Продемонстровано, що для державної політики із запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України властиве включення загального, стратегічного, базового та відомчого векторів. У цьому ракурсі проведено аналіз відповідних стратегічних планових документів, зокрема Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції, Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Адміністративно-правова база з питань запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України» обґрунтовано, що чинне вітчизняне законодавство вже тривалий час розвиває питання запобігання корупції у низці сфер життя держави та суспільства, однак зловживання владними повноваженнями, непрозорість публічного управління та низка подібних чинників й до тепер здійснює значний гальмівний процес у євроінтеграційних намаганнях української держави. Ця ситуація почала дещо змінюватися лише з 2014 року, коли з'явилася реальна політична воля щодо організації більш ефективної боротьби з корупцією в країні.

З огляду на вказану специфіку, здійснено систематизацію оновленого адміністративно-правового законодавства у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України за п'ятьма блоками. У першому блоці розглянуто відповідні положення Законів України «Про запобігання корупції», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», «Про Національну поліцію», що більш широко розвиваються в інших законодавчих та підзаконних актах у цій сфері. До другого блоку входять правові акти Кабінету Міністрів України, зокрема Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної

стратегії) на 2015-2017 роки, положення про МВС України та Національну поліцію України, інші юридичні документи, пов'язанні з проведенням спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад з підвищеним корупційним ризиком, проведенням службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

До третього блоку відповідних нормативно-правових актів включено накази і рішення НАЗК, насамперед, щодо правового статусу уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції, порядку проведення перевірок організації роботи із запобігання і виявлення корупції, порядку відбору декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Четвертий блок утворюють окремі відомчі документи, зокрема антикорупційні програми МВС України Національної поліції України. У межах п'ятого блоку розглянуто положення Дисциплінарного статуту Національної поліції України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також особливості порядку проведення службових розслідувань в системі поліції та правовий статус дисциплінарних комісій в Національній поліції України.

У підрозділі 2.2 *«Сутність та зміст адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України»* акцентовано щодо складності організації дієвого здійснення попередження вчинення корупційних правопорушень працівниками поліції, а особливо протидії цим протиправним діям, доведення провини та притягнення до відповідальності. У кінцеву підсумку, зниження ефективності відповідних правових механізмів вимагають системного підходу до запобігання деліктності в органах поліції, пов'язаних з корупційними цілями. Означене відбивається в необхідності налагодження функціонування адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, яке покликане за допомогою відповідного юридичного інструментарію створити сприятливі умови для усунення чинників, що зумовлюють виникнення потенційно сприятливих умов для вчинення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних з корупцією, працівниками поліції.

Визначено й охарактеризовано структурні елементи та напрями вказаного правового забезпечення, а також окрема увага звернута на його функції: 1) профілактична – сприяння недопущенню виникнення нових корупційних ризиків у службовій діяльності працівників поліції; 2) регулятивна – здійснення впливу на суспільні відносини у сфері запобігання корупційним ризикам, які встановлюють систему дозволів, обмежень та заборон у повсякденній діяльності працівників поліції; 3) контрольна – забезпечення якісного оцінювання корупційних ризиків шляхом гарантування здійснення організаційно-підготовчих заходів, ідентифікації (виявлення), оцінки корупційних ризиків в аналізованій сфері; 4) стимулювальна – застосування заохочень до працівників поліції за підтримання службової дисципліни; 5) прогностична – збір, узагальнення, аналіз і накопичення інформації з питань роботи щодо попередження, профілактики, протидії корупційним правопорушенням в органах поліції, вивчення процесів виявлення, ідентифікації та оцінки корупційних ризиків, а також ефективності здійснення антикорупційних

заходів з метою прогнозування розвитку корупційних чинників у майбутньому, визначення тенденцій і закономірностей цього розвитку.

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правові засади взаємодії Національної поліції України з суб'єктами публічного і приватного сектору у сфері запобігання корупційним ризикам в системі поліції» на законодавчому та науково-теоретичному рівні розглянуто особливості взаємодії Національної поліції України з низкою державних органів, зокрема НАЗК, НАБУ, САП, органами прокуратури, Службою безпеки України, Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державною службою фінансового моніторингу України та Міністерством юстиції України. Визначено, що така співпраця має дворівневий характер. У першому випадку мова йде про їхню роль як правоохоронних та інших відповідних владних інституцій, компетенція яких охоплює питання попередження, виявлення, розслідування та протидії корупційним правопорушенням на загальнодержавному рівні, зокрема в питаннях публічного управління. З іншого боку, керівництво поліції зацікавлене у вказаних зв'язках з метою регулювання та сталого розвитку дієвості механізмів запобігання корупційним ризикам у службовій діяльності працівників поліції.

Підкреслено, що форми взаємодії мають усталений характер, який переважно включає: обмін оперативною інформацією; розроблення та реалізація спільних програм, планів, проведення узгоджених практичних заходів; організація спільного інформаційно-аналітичної діяльності; підготовка і проведення спільних колегій, нарад, семінарів; створення робочих груп для підготовки нормативно-правових актів, пропозицій про зміни й доповнення до законодавства; розроблення навчальних програм і проведення занять у системі професійної підготовки та ін.

Наголошено на важливості взаємодії Національної поліції України з громадянами, де перший напрям реалізується шляхом безпосереднього контакту населення з працівниками поліції, зокрема взяття участі у роботі громадських рад, при здійсненні роз'яснювальних, інформаційних, практичних та інших заходів з питань запобігання корупції, де приймаються конкретні узгоджені рішення. На окрему увагу заслуговує співпраця у межах Законів України «Про звернення громадян» та «Про доступ до публічної інформації», а також робота з викривачами корупції. Другий напрям охоплює адміністративно-правовий інструментарій, який закріплює спектр юридичних можливостей здійснення громадського контролю за діяльністю всієї системи поліції. Ключову роль відіграють громадська антикорупційна експертиза нормативно-правових актів МВС України і Національної поліції України та громадська експертиза їхньої діяльності, громадські консультації з важливих питань в правоохоронній сфері.

Розділ 3 «Напрями розвитку адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Міжнародно-правові стандарти та закордонний досвід у сфері запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності» здійснено всебічний аналіз і систематизацію за трьома блоками основоположних міжнародно-правових актів, прийнятих ООН, Радою Європи, GRECO, ОБСЄ, які визначають і регламентують глобалізовані стандарти щодо запобігання корупційним ризикам в

поліцейській діяльності. Значна увага приділена положенням Конвенції ООН проти корупції, Європейського кодексу поліцейської етики та Настановам міжнародних поліцейських стандартів з демократичного здійснення поліцейських функцій.

Дослідження практики запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності Великобританії, окремих країн ЄС та США дозволили підсумувати, що у значній мірі закордонне законодавство подібне до основоположних приписів Закону України «Про Національну поліцію», інших відомчих нормативно-правових актів. Тому, за великим рахунком перейняття навіть найбільш перспективних юридичних приписів, не спроможне суттєво змінити чинний механізм адміністративно-правового забезпечення запобігання корупції в поліцейській діяльності в Україні. Тому наразі ключового значення набуває необхідність гармонізації вітчизняного антикорупційного законодавства в аналізованій сфері з положеннями наведених міжнародно-правових актів, а також повне виконання міжнародних зобов'язань нашої країни та рекомендацій провідних міжнародних регіональних організацій в питаннях боротьби з корупцією на загальнодержавному рівні та безпосередньо в публічному управлінні.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в системі поліції»* на підставі узагальнення рекомендаційних, інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів провідних міжнародних організацій з питань боротьби з корупцією та відповідних вітчизняних державних органів запропоновано внутрішній (національний) та зовнішній (міжнародній) напрями розвитку цієї сфери. У своїй сукупності вказані напрями виражають нагальну необхідність повного виконання договірних і міжнародно-правових зобов'язань України як прогнозованого та добросовісного партнера країн ЄС, а також приведення антикорупційної законодавчої бази України у відповідність до їхніх пропозицій, рекомендацій та зауважень.

Детальний аналіз положень Антикорупційної програми Національної поліції України на 2019-2021 рр. сприяв визначенню основних аспектів, які потребують вдосконалення через внесення змін і доповнень до конкретних адміністративно-правових актів із таких питань: організація роботи з опрацювання проєктів відомчих організаційно-розпорядчих документів, узгоджених із приписами норм Закону України «Про запобігання корупції»; оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції та впровадження електронних постанов; надання адміністративних послуг, пов'язаних з дозвільною системою; використання бюджетних коштів.

Надається обґрунтування, що потребують подальшого розвитку окремі положення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року в частині розроблення проєкту Концепції єдиної електронної системи роботи з даними і матеріалами досудових розслідувань та плану її реалізації, задоволення головних потреб структурних підрозділів і органів поліції в електронних засобах контролю та обладнанні, необхідному для їхнього функціонування, покращення порядку підготовки поліцейських з урахуванням сучасних міжнародних стандартів правоохоронної діяльності і розроблення необхідної інструкції МВС України, здійснення уніфікації підходів до надання

послуг органами системи поліції шляхом приведення законодавчих актів, що регулюють надання адміністративних послуг, до встановлених юридичних вимог.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на теоретико-правовому рівні розкрито нові положення у галузі адміністративного права, що розв'язують найбільш важливі наукові завдання щодо теоретичного обґрунтування й формулювання практичних рекомендацій і пропозиції у сфері реалізації та розвитку адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, а також обґрунтовано основні пріоритетні напрями вдосконалення відповідного вітчизняного законодавства. Основні з цих висновків наведені нижче.

1. Під корупційними ризиками в діяльності Національної поліції України запропоновано розуміти сукупність адміністративних, нормативно-правових, організаційних, фінансових, кадрових та інших причин і чинників у поліцейській діяльності, які сприяють створенню або розвитку обставин і ситуацій, що уможливають вчинення працівниками поліції корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією. Для цих ризиків характерні такі істотні особливості: 1) мають високий ступінь поширення, адже можуть виникати за більшістю напрямів реалізації правотворчої і правозастосовної діяльності Національної поліції України; 2) під їхній вплив залежно від різновиду корупційних ризиків потрапляють різні категорії поліцейських та інших працівників органів (закладів, установ) поліції під час виконання своїх службових обов'язків; 3) створюють реальні передумови для ймовірного вчинення працівниками поліції корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією; 4) після виявлення і проведення необхідної процедури їхньої ідентифікації визнаються як негативні явища правової дійсності, що суттєво сприяють вчиненню протиправних діянь у поліцейській діяльності, тому потребують здійснення конкретних заходів запобігання й протидії уповноваженими суб'єктами владних повноважень.

2. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України у сфері організації здійснення запобігання корупційним ризикам у системі поліції реалізується на таких структурних рівнях: 1) програмно-цільовий рівень – підтримка формуванню та реалізації державної антикорупційної політики України у межах адміністративного законодавства з питань гарантування підтримання належних умов для безперешкодного здійснення поліцейської діяльності щодо служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку; 2) структурно-організаційний рівень – налагодження ефективного функціонування спеціалізованих структурних підрозділів апарату центрального органу управління Національної поліції України, територіальних і міжрегіональних територіальних органів поліції, підприємств, закладів та установ, що належать до сфери управління поліції у сфері запобігання і протидії корупції; 3) функціонально-компетентнісний рівень – здійснення у межах наданих законодавством повноважень Департаментом внутрішньої безпеки, Управлінням запобігання корупції, відповідними відділами та секторами запобігання корупції структурних підрозділів (органів) Національної

поліції України комплексу заходів, спрямованих на виявлення, попередження, припинення порушення працівниками поліції вимог антикорупційного законодавства, а також виявлення та усунення корупціогенних чинників, які негативно впливають на діяльність поліції.

3. Державна політика із запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України є однією із головних складових державної антикорупційної політики України у сфері публічного управління. Для неї притаманне охоплення декількох взаємопов'язаних ієрархічних векторів: 1) загальний вектор – забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції та проведення антикорупційної реформи у сфері публічного управління; 2) стратегічний вектор – забезпечення ефективного здійснення реформування публічного управління в частині реалізації положень антикорупційної стратегії України; 3) базовий вектор – гарантування дієвого поліпшення механізмів протидії корупції у відповідних ланках правоохоронної сфери країни через реалізацію стратегій розвитку органів системи МВС України та антикорупційних програм цього центрального органу виконавчої влади; 4) відомчий вектор – окреслює головні аспекти розв'язання у середньостроковій перспективі проблематики запобігання корупції в Національній поліції України за чітко визначеними напрямками з визначення ключових результатів і відповідальних за їхнє досягнення осіб.

4. Адміністративно-правова база з питань запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України включає п'ять блоків. Перший з них охоплює базові юридичні документи загального характеру, що широко розвиваються в сукупності інших законодавчих та підзаконних актів в аналізованій сфері. До другого блоку входять правові акти Кабінету Міністрів України, які врегульовують окремі найсуттєвіші питання реалізації державної політики у сфері запобігання корупції в публічному управлінні, зокрема в діяльності органів поліції. Низка наказів і рішень НАЗК закладають той адміністративно-правовий масив, який утворює третій законодавчий блок у частині організації та здійснення діяльності, пов'язаної з попередженням та протидією корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. Четвертий блок утворюють окремі відомчі документи, де первинна роль відводиться Антикоруційній програмі Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2022 роки та Антикоруційній програмі Національної поліції України на 2019–2021 роки. П'ятим блоком передбачено дисциплінарну та адміністративну відповідальність працівників поліції за порушення антикорупційного законодавства.

5. Адміністративно-правове забезпечення запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України передбачає сукупність адміністративно-правового інструментарію, застосування якого спрямоване на створення стійкого середовища для належного функціонування юридичного механізму із виявлення, ідентифікації та усунення основних і додаткових чинників, що зумовлюють виникнення потенційно сприятливих умов для вчинення корупційних правопорушень чи правопорушень, пов'язаних з корупцією, працівниками поліції, а також для належної організації діяльності відповідних компетентних суб'єктів владних повноважень у сфері попередження та протидії порушенням вимог антикорупційного законодавства в системі поліції. Ключовими напрямами такого

забезпечення визначено: професійно-етичний напрям (корупційні ризики, пов'язані з недоброчесністю працівників поліції, виникненням конфлікту інтересів у службовій діяльності); фінансово-контрольний напрям (корупційні ризики, пов'язані з порушенням процедур розпорядження бюджетними коштами та правил фінансового контролю); кадровий-службовий напрям (корупційні ризики, пов'язані з порушенням діяльності конкурсних, атестаційних і дисциплінарних комісій органів поліції).

6. Основними напрямками взаємодії Національної поліції України з суб'єктами публічного сектору з питань запобігання корупційним ризикам в системі поліції є стратегічний та тактичний. Перший з них передбачає реалізацію державної антикорупційної політики у сфері запобігання корупційним ризикам у сфері публічного управління, та безпосередньо в системі поліції, профілактика та усунення підстав і умов вчинення корупційних діянь працівниками поліції, удосконалення наявних юридичних прогалів і розвиток відповідної адміністративно-правової бази. Тактичний напрям – виявлення, усунення (зменшення) корупційних ризиків в службовій діяльності органів поліції; виявлення, документування, протидія й припинення корупційних правопорушень працівниками поліції, затримання потенційних корупціонерів, виявлення та розшуку доходів, отриманих корупційним шляхом. Водночас взаємодія Національної поліції України з суб'єктами приватного сектору у сфері запобігання корупційним ризикам в системі поліції реалізується у відповідному адміністративно-правову полі з інститутами громадянського суспільства й окремими зацікавленими громадянами. Основними завданнями аналізованих взаємин є належна реалізація конституційних положень щодо права громадян на управління державними справами в правоохоронній сфері, забезпечення верховенства права, законності, відкритості та прозорості функціонування системи поліції, що у кінцевому підсумку суттєво позитивно відбивається на зниженні корупційних ризиків в діяльності працівників поліції, сприянні виявленню відповідних проступків тощо.

7. Систематизацію міжнародно-правових актів з питань запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності здійснено за трьома блоками. До першого блоку юридичних документів віднесено, ті які визначають підвалини формування і реалізації національних антикорупційних політик, побудови та функціонування механізмів запобігання та протидії корупції. Другий блок стосується питань налагодження відкритого та прозорого функціонування органів державної влади, забезпечення добросовісного і професійного виконання посадових обов'язків службовцями тощо. Третій блок носить спеціалізований характер й безпосередньо стосується реалізації положень ключових міжнародно-правових актів у сфері запобігання корупційним ризикам безпосередньо в органах поліції. Визначено, що міжнародно-правові стандарти із запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності чітко прописані у законодавстві провідних країн світу, зокрема США, Швеції, Німеччини, Великобританії. У цих державах прослідковується тотальне несприйняття громадянами та поліцейськими корупції у будь-якій сфері суспільного життя; монолітність та уніфікованість процесів формування й реалізації державної антикорупційної політики; повна транспарентність реалізації правоохоронної функції держави; вільний доступ до

публічної інформації; підзвітність, підконтрольність владних суб'єктів населенню та інститутам громадянського суспільства.

8. У сучасних умовах найбільш раціональним виглядає визначення двох головних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України, серед яких зовнішній та внутрішній вектори. Перший із них стосується повного та вчасного виконання міжнародно-правових зобов'язань України як учасниці низки міжнародних організацій (ООН, Рада Європи), а також реалізації підписаних договорів і виконання рекомендацій світового співтовариства в питаннях запобігання та протидії корупції в сфері публічного управління та безпосередньо в системі поліції. Внутрішній напрям розвитку адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України доповнює, покращує та направляє у конкретне русло міжнародні юридичні приписи, коли вони з декларативного рівня переходять в якісно нову ефективну та оптимізовану площину. До цього додається необхідність усунення правових прогалин, неточностей та застарілих норм, а також охоплюється підвищення дієвості окремих важливих складованих елементів адміністративно-правового механізму зменшення корупційних ризиків у поліцейській діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Мельничук Р. В. Сучасний стан державної політики у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 6. С. 150–156.
2. Мельничук Р. В. Актуальні теоретико-правові підходи щодо сутності корупційних ризиків в діяльності Національної поліції України. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6/3. Р. 230–234.
3. Мельничук Р. В. Система адміністративно-правових заходів з питань запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 11. С. 117–124.
4. Мельничук Р. В. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності органів поліції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6. С. 167–175.
5. Мельничук Р. В. Адміністративно-правове регулювання запобігання корупційним ризикам у діяльності національної поліції України. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 131–136.
6. Мельничук Р. В. Адміністративно-правові засади взаємодії Національного агентства з питань запобігання корупції та Національної поліції у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності органів поліції. *Юридична наука*. 2020. № 1. С. 155–160.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Мельничук Р. В. Поняття та види корупційних ризиків в діяльності Національної поліції України. *Теорія і практика сучасної юриспруденції* : матеріали

міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 берез. 2001 р.). Київ : Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 23–26.

8. Мельничук Р. В. Адміністративно-правове регулювання повноважень національної поліції у сфері запобігання корупційним ризикам у діяльності органів поліції України. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 25–26 січ. 2019 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 33–36.

9. Мельничук Р. В. Особливості державної політики у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. *Право як ефективний суспільний регулятор* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 15–16 лютого 2019 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56–59.

10. Мельничук Р. В. Адміністративно-правові форми і методи запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 липня 2020 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. С. 34–37.

11. Мельничук Р. В. Щодо систематизації адміністративно-правових актів у сфері запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 червня 2020 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. С. 41–44.

АНОТАЦІЯ

Мельничук Р. В. Адміністративно-правові засади запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертації сформульовано поняття, визначено сутність, ознаки та види корупційних ризиків в поліцейській діяльності. Розкрито особливості реалізації адміністративно-правового статусу Національної поліції України у сфері запобігання корупції в системі поліції. Охарактеризовано сучасне становище державної антикорупційної політики у сфері запобігання корупції в діяльності органів (закладів, установ) поліції. Визначено адміністративно-правову базу з питань запобігання корупційним ризикам в діяльності Національної поліції України. З'ясовано сутність, особливості та функції адміністративно-правового забезпечення запобігання корупційним ризикам у діяльності поліції. Окреслено адміністративно-правові засади взаємодії Національної поліції України з суб'єктами публічного і приватного сектору із запобігання корупційним ризикам в системі поліції. Систематизовано міжнародно-правові акти та розглянуто закордонний досвід у сфері запобігання корупційним ризикам в поліцейській діяльності. Запропоновано основні напрями удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупційним ризикам в системі поліції.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, державна антикорупційна політика, запобігання корупційним ризикам, корупція, корупційні правопорушення, корупціогенні чинники, Національна поліція України, органи державної влади, органи поліції, поліцейська діяльність, поліцейські, працівники поліції, публічне управління, суб'єкти владних повноважень.

АННОТАЦІЯ

Мельничук Р. В. Адміністративно-правові основи предотвращения коррупционных рисков в деятельности Национальной полиции Украины. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2021.

В диссертации сформулировано авторское понятие коррупционных рисков в деятельности Национальной полиции Украины, что выражает совокупность причин и факторов в служебной деятельности полицейских и других работников полиции, которые способствуют созданию и развитию обстоятельств, ситуаций, значительно облегчающих совершение противоправных деяний коррупционного характера. Классифицированы условия, что имеют влияние на процессы их возникновения, на нормативно-правовые, административные, кадровые, финансовые, а также предложено различать внешние и внутренние коррупционные риски. Выявлено свойства административно-правового обеспечения предотвращения коррупционных рисков в деятельности полиции, определено профессионально-этичное, финансово-контрольное, кадровое-служебное направление реализации, отмечены их функции, среди которых: профилактическая функция; регулятивная функция; контрольная функция; стимулирующая функция; прогностическая функция.

Раскрыто содержание и особенности реализации административно-правового статуса Национальной полиции Украины в сфере предотвращения коррупционных рисков в системе полиции на трех уровнях, где первый программно-целевой уровень охватывает общие аспекты обеспечения выполнения соответствующих предписаний государственной антикоррупционной политики всей системой органов (заведений, учреждений) полиции; структурно-организационный уровень – налаживание совместной деятельности структурных подразделений, специализированных на предупреждении, выявлении и противодействии коррупционным деяниям работников полиции; функционально-компетентный уровень – осуществление соответствующей отделенной антикоррупционной деятельности структурными подразделениями из предотвращения коррупции.

Развито понимание сущности взаимодействия Национальной полиции Украины с другими государственными органами и населением по предотвращению коррупционных рисков в системе полиции, в первом случае – через тактический и стратегический направления, где мероприятия по выявлению, противодействию и прекращению коррупционных проступков сочетаются с работой относительно устранения оснований и условий для совершения таких деяний и содействия развитию соответствующей правовой базы. Взаимодействие с гражданами

охватывает два главных направления, направленных на полную реализацию субъективных прав при контакте с полицией, а также применение предусмотренного правового инструментария с целью осуществления мониторинга и контроля за полицейской деятельностью.

Проведена систематизация за пятью блоками административно-правовых актов в сфере предотвращения коррупционных рисков в деятельности Национальной полиции Украины, которыми охвачен весь спектр юридических документов (законодательные, подзаконные, ведомственные и другие акты), направленные на налаживание эффективного механизма профилактики, выявления, идентификации, оценка и устранение (минимизации) коррупциогенных факторов в полицейской деятельности. Также проведено систематизацию международно-правовых актов в этой сфере за тремя блоками.

Предоставлено обоснование относительно целесообразности развития в современных условиях внешнего и внутреннего векторов усовершенствования административно-правовых основ предотвращения коррупционных рисков в деятельности Национальной полиции Украины, первый из которых касается необходимости выполнения международно-правовых обязательств Украины и других соответствующих договоренностей в очерченной сфере, второй – необходимость улучшения отечественного законодательства с соблюдением положений государственной антикоррупционной стратегии и стратегии развития органов системы МВД Украины.

Определены структурные элементы механизма административно-правового обеспечения предотвращения коррупционных рисков в деятельности Национальной полиции Украины, среди которых нормативно-правовая составляющая (совокупность административно-правовых актов по вопросам предотвращения коррупции), институциональная составляющая (МВД Украины, Национальная полиция Украины и другие государственные органы, которые реализуют государственную антикоррупционную политику в правоохранительной сфере), организационно-процедурная составляющая (антикоррупционные мероприятия и средства, выбор которых зависит от направлений полицейской деятельности).

Раскрыта система государственных органов исполнительной власти, которые взаимодействуют с Национальной полицией Украины по вопросам предотвращения коррупционных рисков в ее деятельности, а также перечень форм такого взаимодействия, где основной акцент сделано на обмене оперативной информацией, разработке и реализации общих антикоррупционных мероприятий. Осуществлено характеристику зарубежного опыта по вопросам административно-правового регулирования предотвращения коррупционных рисков в системе полиции.

Ключевые слова: административно-правовые основы, государственная антикоррупционная политика, коррупция, коррупционные правонарушения, коррупциогенные факторы, Национальная полиция Украины, органы государственной власти, органы полиции, полицейская деятельность, полицейские, работники полиции, предотвращение коррупционных рисков, публичное управление, субъекты властных полномочий.

SUMMARY

Melnychuk R. V. Administrative legal principles of prevention of corruption risks are in activity of the National Police of Ukraine. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

Thesis on the degree of Candidate of Juridical Science, specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Finance Law; Information Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The thesis provides the concept, essence, features and types of corruption risks in police activities. The study reveals the features of implementing the administrative legal status of the National police of Ukraine in the field of corruption prevention in the police system. The modern state of affairs in public anticorruption policy is described in the field of corruption prevention in activities of police bodies (institutions, establishments). The administrative and legal basis for prevention of corruption risks in activities of the National Police of Ukraine. The study reveals the essence, features and functions of the administrative and legal framework for prevention of corruption risks in the activities of police. The study outlines the administrative and legal principles of co-operation of the National Police of Ukraine with public and private actors with regard to prevention of corruption risks in the police system. International legal acts are systematized and foreign experience in the field of prevention of corruption risks in police activities is considered. The study makes proposal concerning main areas of improving the administrative and legal principles of corruption risk prevention in the police system.

Keywords: administrative legal principles, public anticorruption policy, corruption, corruption offences, corruption factor, National Police of Ukraine, public authorities, police bodies, police activities, police officers, police employees, prevention of corruption risks, public management, authorized actors.